

Postanowienie z dnia 26 kwietnia 2001 r., II CZ 13/01

Od postanowienia sądu drugiej instancji wydanego w sprawie o zniesienie współwłasności, którego przedmiotem jest rozstrzygnięcie sporu przewidzianego w art. 618 § 1 k.p.c., kasacja przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej pięćdziesiąt tysięcy złotych.

Przewodniczący Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski

Sędzia SN Antoni Górski (sprawozdawca), Sędzia SA Teresa Bielska-Sobkowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Urszuli Henryki B. z udziałem Małgorzaty P., Eugeniusza P., Magdaleny P., Macieja P., Urszuli C. i Wiesława C. o zniesienie współwłasności po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 26 kwietnia 2001 r. na posiedzeniu niejawnym zażalenia uczestników Urszuli C. i Wiesława C. na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 21 listopada 2000 r. oddalił zażalenie.

Uzasadnienie

W sprawie z wniosku Urszuli Henryki B. o zniesienie współwłasności nieruchomości uczestnicy postępowania Urszula i Wiesław małżonkowie C. zgłosili roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla tej nieruchomości z rzeczywistym stanem prawnym.

Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim wydał w dniu 7 marca 2000 r. postanowienie wstępne, którym roszczenie uczestników oddalił jako niezasadne, a apelacja uczestników od tego orzeczenia została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 19 września 2000 r.

Uczestnicy wnieśli od tego orzeczenia kasację, określając wartość przedmiotu zaskarżenia na 10 260 zł.

Postanowieniem z dnia 21 listopada 2000 r. Sąd Okręgowy odrzucił kasację, powołując się na art. 519⁻¹ § 4 pkt 4 k.p.c., zgodnie z którym w sprawach o

zniesienie współwłasności kasacja nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 50 000 zł. Wprawdzie bezpośrednim przedmiotem zaskarżenia jest postanowienie wstępne, dotyczące uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem sprawy, ale – zdaniem Sądu – rozstrzygające jest to, że wydane ono zostało w sprawie o zniesienie współwłasności. Przedmiotem całej sprawy nie przestaje być zniesienie współwłasności, wobec czego kasacja ze względu na niską wartość zaskarżenia podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżyli zażaleniem uczestnicy postępowania, wnosząc o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 618 § 1 k.p.c. wymienia trzy kategorie sporów między współwłaścicielami, które podlegają rozpoznaniu i rozstrzygnięciu w postępowaniu o zniesienie współwłasności, przy czym nierozpoznanie ich w tym postępowaniu powoduje, że nie można ich potem rozstrzygać w sprawie oddzielnej (art. 618 § 3 k.p.c.). Są to spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, oraz wzajemne roszczenia z tytułu posiadania rzeczy.

W orzecznictwie przyjmuje się jednolicie, że spór o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym jest typową sprawą o prawo własności w rozumieniu art. 618 § 1 k.p.c. (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 1993 r. III CZP 175/92, OSNC 1993, nr 6, poz. 111). Powinien być zatem rozpoznany w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości, której dotyczy, i tak – z punktu widzenia formalnego prawidłowo – postąpił sąd w sprawie niniejszej. Powstaje jednak kwestia, czy konieczność rozpoznania tych trzech kategorii sporów w postępowaniu o zniesienie współwłasności powoduje, że tracą one swoją odrębność procesową, wtapiając się w to postępowanie, jak to przyjmuje Sąd w zaskarżonym postanowieniu, czy też zachowują autonomię, w tym możliwość zaskarżenia kasacją zapadłych w tym przedmiocie rozstrzygnięć według zasad odpowiadających treści wydanego orzeczenia, a nie trybowi rozpoznania sprawy.

Za trafnością stanowiska Sądu przemawia przede wszystkim brzmienie art. 618 k.p.c. Paragraf pierwszy tego przepisu wyraźnie stanowi, że rozstrzygnięcie wymienionych w nich kategoriach sporów odbywa się w postępowaniu o zniesienie

współwłasności. Z woli ustawodawcy następuje więc skomasowanie w jednym postępowaniu i rozstrzygnięcie wzajemnych roszczeń współwłaścicieli w jednej sprawie, pod rygorem utraty możliwości ich późniejszego dochodzenia (art. 618 § 3 k.p.c.). Ustawodawca przywiązał do kwestii kompleksowego orzeczenia tak dużą wagę, że nakazał rozpoznać w sprawie o zniesienie współwłasności także roszczenia, dla których dochodzenia "normalnie" przewidziany jest tryb procesowy (dotyczy to przykładowo m.in. rozpatrywanego w niniejszej sprawie roszczenia o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym). Świadczy to o tym, że ustawodawca decydujące znaczenie przywiązał do trybu, w jakim toczy się sprawa, a nie do przedmiotu rozstrzygnięcia sądu. Niezależnie bowiem od tego, co jest przedmiotem decyzji jurysdykcyjnej, rozstrzygnięcie zapada w sprawie o zniesienie współwłasności. W takich zaś sprawach, stosownie do treści art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., kasacja nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy zł. Zasada ta ma zastosowanie także w razie zakwestionowania orzeczenia Sądu drugiej instancji rozstrzygających o roszczeniach z art. 618 § 1 k.p.c.

W konsekwencji, gdyby takie roszczenie mogło być dochodzone w odrębnej sprawie, od wydanego w niej orzeczenia kasacja przysługiwałaby na zasadach ogólnych (art. 392, 392¹ i 519¹ § 1 k.p.c.), podczas gdy objęcie tego roszczenia rozstrzygnięciem w sprawie o zniesienie współwłasności czyni kasację niedopuszczalną ze względu na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia. Wbrew zarzutowi zażalenia sytuacja taka nie narusza konstytucyjnej zasady równości wobec prawa. Konstytucja w art. 176 ust. 1 w związku z art. 78 gwarantuje w sprawach sądowych postępowanie dwuinstancyjne, dlatego w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się zgodnie, że ograniczenie przez ustawę zwykłą dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne ani z Konstytucją, ani z postanowieniami wiążącymi Polskę konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., mającej moc zasady prawnej, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53). Kwestii zakresu dopuszczalności kasacji, regulowanej przez ustawy zwykłe, nie należy łączyć z konstytucyjną zasadą równości procesowej stron (uczestników postępowania). Ta zaś nakazuje jednakowo traktować obie strony występujące w danej sprawie (wszystkich uczestników postępowania nieprocesowego). W sprawie niniejszej możliwość

zaskarżenia orzeczenia sądu drugiej instancji kasacją jest dla wszystkich uczestników jednakowa. O naruszeniu zasady równości praw uczestników nie może być zatem mowy.

W rezultacie więc zażalenie okazało się niezasadne i podlegało oddaleniu.